

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi vesipuitedirektiivin, pohjavesidirektiivin ja ympäristölaatonormidirektiivin muuttamisesta

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle Euroopan komission 26 päivänä lokakuuta 2022 tekemä ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi yhteisön vesipolitiikan puitteista annetun direktiivin 2000/60/EY, pohjaveden suojelusta pilaantumiselta ja huononemiselta annetun direktiivin 2006/118/EY ja ympäristölaatonormeista vesipolitiikan alalla annetun direktiivin 2008/105/EY muuttamisesta sekä ehdotuksesta laadittu muistio.

Helsingissä 16.2.2023

Ympäristö- ja ilmastoministeri Maria Ohisalo

Ympäristöneuvos Juhani Gustafsson

EUROOPAN KOMISSION EHDOTUS EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVIKSI VESIPUITEDIREKTIIVIN, POHJAVESIDIREKTIIVIN JA YMPÄRISTÖNLAATUDIREKTIIVIN MUUTTAMISESTA**1 Tausta**

Euroopan komissio antoi 26.10.2022 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (COM(2022) 540 final ja COM(2022) 540 final ANNEXES 1-6), jolla muutettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä yhteisön vesipolitiikan puitteista 2000/60/EY (jäljempänä *vesipuitedirektiivi*), pohjaveden suojelusta pilaantumiselta ja huononemiselta annettua direktiiviä 2006/118/EY (jäljempänä *pohjavesidirektiivi*) ja ympäristönlautunormeista vesipolitiikan alalla annettua direktiiviä 2008/105/EY (jäljempänä *ympäristönlautunormidirektiivi*). Artiklojen lisäksi edellä mainittujen direktiivien liitteitä muutettaisiin. Komission ehdotus on laadittu muutosdirektiivin muotoon, jossa eri artikloissa ehdotetaan muutoksia kuhunkin edellä mainittuun EU-säädökseen.

Muutosdirektiivin taustalla on vuonna 2019 valmistunut toimivuustarkastelu, jonka kohteina olivat edellä mainitut vesipuitedirektiivi, pohjavesidirektiivi ja ympäristönlautunormidirektiivi. Tarkastelun tuloksena todettiin, että vesien kemiallisen tilan parantuminen Euroopassa ei ole edennyt riittävästi. Euroopan pintavesistä ainoastaan 38 % on hyvässä kemiallisessa tilassa järjestyksessään toisten vesienhoitosuunnitelmien raportoinnin mukaan. Vastaavasti pohjavesistä 75 % on hyvässä kemiallisessa tilassa. Lisäksi Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan sisältyvässä saasteettomuustoimintaohjelmassa pyritään vahvistamaan kokonaisvaltaista päästöjen hillintää Euroopassa ja sitä kautta parantamaan ympäristön tilaa. Toimintaohjelman tavoitteena on vähentää ilman, veden ja maaperän pilaantuminen tasolle, jota ei enää pidetä haitallisena terveydelle ja luonnon ekosysteemeille ja joka kunnioittaa maapallon resurssien rajoja, ja näin luoda myrkytön ympäristö. Toimintaohjelman tavoitteisiin pyritään vesien osalta muun muassa päivittämällä pinta- ja pohjavesien kannalta ongelmallisten aineiden luetteloita, jotta voidaan suojella ympäristön ja ihmisten terveyttä kaikkein vaarallisimmilta aineilta ajantasaisimpiin tietellisiin tietoihin perustuen.

Ympäristönlautunormidirektiiviä ja vesipuitedirektiiviä on muutettu vuonna 2013 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä (2013/39/EU) direktiivien 2000/60/EY ja 2008/105/EY muuttamisesta vesipolitiikan alan prioriteettiaineiden osalta. Pohjavesidirektiiviä on aikaisemmin muutettu komission direktiivillä (2014/80/EU) pohjaveden suojelusta pilaantumiselta ja huononemiselta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/118/EY liitteen II muuttamisesta.

2 Ehdotuksen tavoite

Komission ehdotuksen päätavoitteina on suojella paremmin ihmisten terveyttä ja ympäristöä Euroopan vihreän kehityksen ohjelman alla annettujen biodiversiteettistrategian ja saasteettomuustoimintaohjelman tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi ehdotuksen tavoitteena on parantaa lainsäädännön tehokkuutta ja vähentää hallinnollista taakkaa sekä mahdollistaa EU:n nopeamman reagoinnin uusiin haitta-aineisiin.

Ehdotuksen yksityiskohtaisempia tavoitteita ovat muun muassa päivittää direktiivien haitta-aineiden listoja sekä pohjavesien että pintavesien osalta sekä tarkistaa olemassa olevia pintavesiä koskevia ympäristölaatonormeja, parantaa seurannan mahdollisuuksia ottamalla käyttöön menetelmiä, joilla voidaan todentaa haitta-aineseoksista aiheutuvia ympäristövaikutuksia ja sen lisäksi ottamalla paremmin huomioon haitta-aineiden pitoisuuksien kausivaihtelut. Tavoitteena on myös tarvittaessa harmonisoida pintavesille ja pohjavesille annettuja ympäristölaatonormeja, muuttaa kyseessä olevaa lainsäädäntöä siten, että se mahdollistaa tieteellisen tiedon huomioon ottamisen sekä nopeamman reagoimisen uusiin haitta-aineisiin. Esityksen tavoitteena on myös parantaa pääsyä vesien tilaa koskevaan tietoon, parantaa tiedon parempaa käyttöä sekä sen avoimuutta ja saatavuutta, jotta voidaan vähentää hallinnollista taakkaa ja yhdenmukaistaa EU:n haitta-aineisiin ja kemikaaleihin liittyvää lainsäädäntöä.

3 Ehdotuksen sisältö

3.1 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Muutosdirektiivin 1 artiklan muutokset koskevat vesipuitedirektiiviä, jota muutettaisiin eräiden kemialliseen tilaan liittyvien määritelmien osalta, jäsenvaltioiden velvollisuutta raportoida seurantatuloksia ja vesien tila-arvioita vuosittain. Lisäksi kansallisessa menettelyssä määritetyt haitta-aineet esitetään siirrettäväksi ekologisen tilan arvioinnista osaksi pintavesien kemiallisen tilan arviointia. Vesipuitedirektiiviä muutettaisiin myös siten, että kansallisessa menettelyssä asetettavien eli niin sanottujen vesistöaluekohtaisten pilaavien aineiden ympäristölaatonormien määrittämismenettelyä koskevat säännökset siirrettäisiin ympäristölaatonormidirektiiviin. Vesien tilan seurannan osalta ehdotuksessa mahdollistettaisiin uusien menetelmien käyttö sekä ajantasaistettaisiin vesipuitedirektiiviä muun muassa poistamalla vanhentuneina artikkelit 16 ja 17, joihin sisältyy komissiolle valtuudet antaa pintavesien ja pohjavesien kemiallista tilaa koskevat tytärdirektiivit. Ehdotuksessa esitetään ajantasaistettavan vesipuitedirektiivin toimivallan siirtoa koskevia menettelyjä Lissabonin sopimuksen mukaisiksi.

Direktiivin 2 artiklan muutokset koskevat pohjavesidirektiiviä, jonka osalta ehdotetaan muutettavan eräitä pohjaveden raja-arvoja ja ympäristölaatonormeja koskevia määritelmiä. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi pakollisesta tarkkailulistamenettelystä. Tarkkailulistan aineiden seurantapaikkojen määrät määräytyisivät direktiivissä olevan laskukaavan mukaisesti ja aineiden seuranta ja tarkkailulistan aineiden tarkistaminen olisi harmonisoitu ympäristölaatonormidirektiivin vastaavan menettelyn kanssa. Lisäksi ehdotetaan päivitettäväksi pohjavesidirektiivin liitteiden haitta-ainelista lisäämällä niihin uusia aineita tai aineryhmiä, kuten lääkeaineita ja PFAS-yhdisteet (per- ja polyfluoratut alkyylilyhdisteet) ja asettamalla osalle EU-laajuiset laatonormit.

Direktiivin 3 artikla sisältää muutokset ympäristölaatonormidirektiiviin, joiden mukaan tarkkailulistan seuranta ja aineluettelon tarkistamista muutettaisiin. Lisäksi jo olemassa olevien aineiden ympäristölaatonormeja muutettaisiin 16 yhdisteen tai aineen osalta, ja 4 ainetta poistettaisiin liitteen I listalta ja ne siirrettäisiin uuteen liitteen II osaan C, johon jatkossa kootaan myös kansalliset harmonisoidut ympäristölaatonormit. Lisäksi ympäristölaatonormidirektiivin liitteen I aineluetteloon lisättäisiin yhteensä 25 uutta ainetta tai aineryhmää, jotka käsittäisivät kasvinsuojeluaineita, teollisuuskemikaaleja ja lääkeaineita sekä yhden metallin.

3.2 Ehdotuksen yksityiskohtainen sisältö

Vesipuitedirektiiviin esitetyt muutokset – 1 artikla

Vesipuidedirektiivistä poistettaisiin vanhentuneina komissiolle annetut valtuudet laatia ja antaa lainsäädäntöehdotuksia pintavesi- ja pohjavesimuodostumien ympäristölaatu normien luettelomiseksi ja määrittämiseksi. Lisäksi muutettaisiin useita artikloja ja liitteitä, joissa on viittaukset näihin ja ne korvattaisiin viittauksilla pohjavesi- ja ympäristölaatu normidirektiiveihin.

Vesipuidedirektiivin piste- ja hajakuormituslähteitä koskevaa yhdistettyä lähestymistapaa muutettaisiin viittausten ajantasaistamiseksi eri direktiiveihin. Direktiivin teknisiä mukautuksia koskevaa säännöstä muutetaan siten, että nykyinen valvonnan käsittävä sääntelymenettely korvataan delegoitujen säädösten menettelyllä. Lisäksi korvataan tarkastelumenettelyllä nykyinen sääntelymenettely, joka koskee muun muassa tietojen siirto- ja käsittelymuotojen vahvistamista.

Uudessa 20 a artiklassa otetaan käyttöön Lissabonin sopimuksen mukaiset säännökset, jotka liittyvät delegoitujen säädösten hyväksymismenettelyyn. Komiteamenettelyä koskevaan 21 artiklaa tehtävällä tarkistuksella pyritään korvaamaan viittaus aiempaan "komitologiapäätökseen" nykyisin sovellettavaan "komitea-asetukseen". Lisäksi kumoamisia ja siirtymäsäännöksiä koskevaa 22 artiklaa muutetaan viittausten ajantasaistamiseksi ottaen huomioon pohjavesi- ja ympäristölaatu normidirektiivien asiaankuuluviin liitteisiin ehdotetut muutokset.

Pintavesien kemiallisen tilan luokitteluun liittyvät muutokset

Vesipuidedirektiiviin on esitetty tehtävän muutoksia, jotka koskevat kansallisessa menettelyssä valittujen haitallisten aineiden huomioimista vesien tilan luokituksessa. Määritelmiä muutettaisiin siten, että "*pintaveden hyvä kemiallinen tila*", "*prioriteettiaineet*" ja "*ympäristölaatu normi*" –määritelmät päivitetäisiin ja lisättäisiin "*vaaralliset prioriteettiaineet*" ja "*vesistöaluekohtaiset pilaavat aineet*" –määritelmät. Lisäksi ehdotetuilla muutoksilla korvattaisiin nykyinen ympäristölaatu normien hyväksymistä koskeva yhteispäätös menettely delegoiduilla säädöksillä sekä laajennetaan "*kemiallisen tilan*" määritelmän soveltamisala kattamaan myös "*vesistöaluekohtaiset pilaavat aineet*", jotka tähän asti ovat olleet osa "*ekologinen tila*" –määritelmää. Lisäksi muutoksella otetaan huomioon mahdolliset tulevaisuudessa asetettavat haitta-aineiden vaikutuksiin perustuvat kynnysarvot osana "*ympäristölaatu normi*" –määritelmää. Vesistöaluekohtaiset pilaavat aineet ehdotetaan poistettavaksi ekologisen tilan määritelmistä ja sisällytetään ne pintavesien kemiallisen tilan määritelmään vesientilan luokittelua koskevissa liitteissä. Sekä prioriteettiaineita että vesistöaluekohtaisia pilaavia aineita tulisi seurata silloin, kun näitä pilaavia aineita päästetään veteen ja myös silloin, kun niitä tulee ilmalaskeuman kautta. Lisäksi komissiolle annettaisiin valtuudet hyväksyä liitteeseen V liittyen interkalibroinnin tulokset delegoiduilla säädöksillä.

Pintavesien kemiallisen tilan ympäristötavoitteita muutettaisiin siten, että se sisältäisi jatkossa myös velvoitteen vähentää asteittain vesistöaluekohtaisten pilaavien aineiden aiheuttamaa pilaantumista, eikä se siis enää jatkossa koskisi pelkästään prioriteettiaineita. Lisäksi selkiytettäisiin tilan arviointia koskevaa liitettä V poistamalla vesistöaluekohtaiset pilaavat aineet ekologisen tilan määritelmistä ja sisällyttämällä ne pintavesien kemiallisen tilan määritelmään.

Vesipuidedirektiivin liite X poistettaisiin, koska siinä tarkoitettu luettelo korvataan direktiivin ympäristölaatu normidirektiivin (liite I osa A) prioriteettiaineluettelolla.

Seurantaan ja raportointiin liittyvät muutokset

Vesipuidedirektiivin veden laadun analysointi- ja seurantamenetelmiä esitetään mukautettavaksi komiteamenettelyn osalta Lissabonin sopimuksen mukaisesti korvaamalla entinen "valvonnan käsittävä sääntelymenettely" direktiivin 21 artiklassa määrättyllä "tarkastelumenettelyllä".

Artiklaan lisättäisiin uusi valtuutus antaa täytäntöönpanosäädöksiä, joilla vahvistetaan tarkempia velvollisuuksia, jotka koskevat Euroopan ympäristöviraston (European Environment Agency, jäljempänä EEA) seurantatietojen saatavuutta, sekä vesien tilatiedon asettamista saataville säännöllisemmin kyseisen artiklan uusien 4 ja 5 kohtien mukaisesti. Nämä muutokset olisivat täysin Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2007/2/EY), Euroopan yhteisön paikkatietoinfrastruktuurin (INSPIRE) perustamisesta mukaisten velvoitteiden mukaisia. Edellä mainittu direktiivi velvoittaa jäsenvaltiot asettamaan julkisesti saataville paikkatietoaineistot, mukaan lukien ympäristönseurantapaikkojen sijainnin ja niihin liittyvät päästömittaukset sekä tiedot ympäristön tilasta. Hallinnollisen taakan vähentämiseksi myös tiedon levittämistä olisi tehostettava edelleen EU:n digitaali-strategian, avoimesta datasta ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2019/1024/EU) ja komission antaman tiedonannon *Kestävyyttä edistävä kemikaalistrategia - Kohti myrkyttöä ympäristöä* sisältämän "yksi aine yksi arviointi" -lähestymistavan mukaisesti.

Jäsenvaltioiden velvollisuutta toimittaa vesipuitedirektiivin toimenpideohjelmien edistymisen väliraportointi esitetään poistettavaksi, koska tästä aiheutuvaa hallinnollista taakkaa pidetään suhteettomana verrattuna paremmasta täytäntöönpanon valvonnasta ja ohjauksesta saataviin hyötyihin. Vastaavasti poistettaisiin komissiolle asetettu velvoite raportoida parlamentille jäsenvaltioiden toimenpiteiden edistymisestä.

Vesipuitedirektiiviin ehdotetulla muutoksella lisättäisiin jäsenvaltioille mahdollisuus hyödyntää myös uusia seurantatekniikoita, mukaan lukien satelliittidatan ja kaukokartoitustiedon käyttö.

Muita vesipuitedirektiiviin ehdotettuja muutoksia

Hallinnollista koordinoitua vesienhoitoalueiden sisällä koskevaa velvoitetta tarkennettaisiin siten, että toimivaltaisilla viranomaisilla olisi jatkossa velvollisuus varoittaa ja tehdä yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa vahinkojen minimoimiseksi luonnonolosuhteista johtuvien poikkeuksellisten olosuhteiden tai ylivoimaisten esteiden, erityisesti äärimmäisten tulvien tai pitkityneen kuivuuden vuoksi, tai merkittävässä saastumistapauksessa.

Komissio ehdottaa vahvistamaan ja virallistamaan jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä niissä asioissa, joita ei voida käsitellä jäsenvaltion tasolla sekä selkiyttämään komission mahdollista roolia näissä kysymyksissä.

Ohjeellista luetteloa tärkeimmistä haitta-aineista (liite VIII) muutettaisiin lisäämällä siihen seoksessa esiintyvät materiaalit kuten mikro- ja nanomuovit sekä mikro-organismit, geenit tai perintöaines, jotka ilmentävät mikrobilääkkeille vastustuskykyisten mikro-organismien esiintymistä.

Siirretyn toimivallan käyttäminen

Ehdotuksella tarkennettaisiin komissiolle Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 291 artiklan mukaisesti siirrettyä täytäntöönpanovaltaa koskevaa säännöstä, joka liittyy teknisten eritelmien ja veden tilaa koskevien yhtenäistettyjen analysointi- ja seurantamenettelmien vahvistamiseen. Ehdotuksella lisättäisiin komissiolle täytäntöönpanovalta vahvistaa seuranta- ja tilatietojen raportoinnissa käytettävät tekniset mallit Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 182/2011 (jäljempänä *komitologia-asetus*) 5 artiklan mukaisessa tarkastelumenettelyssä. Komission aiemmin liitteen V mukaisesti julkaisemat interkalibrointimenettelyssä jäsenvaltioiden seurantajärjestelmien luokitukselle vahvistetut arvot annettaisiin jatkossa SEUT 290 artiklan mukaisilla delegoiduilla säädöksillä.

Pohjavesidirektiivin esitetyt muutokset – 2 artikla

Direktiivin nimeä esitetään muutettavaksi sen selventämiseksi, että direktiivi koskee vain pohjavesien pilaantumista, ei pohjaveden määrällistä tilaa. Ehdotuksen tavoitetta koskevaa säännöstä muutettaisiin poistamaan viittaus vesipuitedirektiiviin.

Pohjavesien raja-arvot ja laatustandardit

Pohjavesidirektiivin määritelmää pohjaveden raja-arvoista muutettaisiin siten, että se sisältäisi jäsenvaltioiden tasolla vahvistettujen raja-arvojen lisäksi myös EU:n tasolla asetetut laatu-normit. Lisäksi siihen lisättäisiin viittaukset 3 artiklan ja 8 artiklan mukaisiin raja-arvojen määrittämismenettelyihin.

Pohjaveden kemiallisen tilan arviointiperusteisiin lisättäisiin pohjaveden tilan arvioinnissa huomioitavaksi myös EU:n tasolla asetetut laatu-normit.

Seuranta ja raportointia koskevat muutosehdotukset

Kansallisesti määritettyjen pohjavesien raja-arvojen raportointia esitetään päivitettäväksi ja ajantasaistettavaksi. Lisäksi siinä veloitettaisiin jäsenvaltioita toimittamaan tiedot asettamis-taan pohjaveden raja-arvoista EU:n kemikaalivirastolle 18 kuukauden kuluttua direktiivin voi-maantulosta. Lisäksi säädettäisiin, että EU-tasolla tehty muutokset pohjavesien raja-arvoihin tai uusien aineiden ja raja-arvojen lisääminen listalle tulee ottaa huomioon sekä toimeenpanna kansallisesti. Pohjaveden kemiallisen tilan arviointimenettelyä koskevaa säännöstä esitetään muutettavaksi viittausten osalta.

Direktiivin lisättäisiin säännös, jolla pohjavesien tarkkailulistamekanismi säädettäisiin pakol-liseksi vastaavasti kuin pintavesien osalta säädetään ympäristölaatu-normidirektiivissä. Tarkkailulistan aineet vahvistettaisiin kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Komissio valitsee yhteistyössä EU:n kemikaaliviraston ja jäsenvaltioiden kanssa pohjavedestä seurattavat aineet. Seurannan tulokset otetaan huomioon kuuden vuoden välein tehtävässä pohjavesidirektiivin liitteen I ai-neiden ja niiden laatu-standardien tarkistuksessa. Säännökseen sisältyy myös EU:n kemikaalivi-raston velvoite saattaa tähän menettelyyn liittyvät tieteelliset raportit julkisesti saataville.

EU:n laajuisia pohjaveden pilaavien aineiden laatu-standardreja, koskevaan liitteeseen I lisättäi-siin uusia pohjavettä pilaavia aineita ja niiden laatu-normeja. Uusia pohjaveden laatu-normeja esitetään tietyille per- ja polyfluoratuille alkyyliyhdisteille (PFAS, 24:n eri yhdisteen summa), lääkeaineille sekä torjunta-aineiden ei-merkityksellisille hajoamistuotteille (nrM). Lääkeai-neista karpamatsepiinille (mielialalääke) ja sulfametoksatsolille (antibiootti) esitetään pohjave-sipitoisuudelle asetettavaksi erikseen laatu-standardit. Lisäksi lääkkeiden vaikuttavien aineiden pitoisuuden summalle esitetään omaa pohjaveden ympäristölaatu-normia. Näiden uusien ainei-den lisäksi voimassa olevan pohjavesidirektiivin liitteessä 1 olevat laatu-normit nitraatille sekä kasvinsuojeluaineille ja niiden relevanteille hajoamistuotteille, jotka perustuvat olemassa ole-vaan EU-tason lainsäädäntöön, jäisivät voimaan.

Kansallisesti asetettavia pohjaveden pilaavien aineiden raja-arvoja koskevaa liitettä II muutet-taisiin lisäämällä luetteloon aikaisempien aineiden lisäksi primidoni (epilepsialääke). Tälle lää-keaineelle jäsenvaltioiden olisi harkittava kansallisen kynnsarvon vahvistamista. Lisäksi muu-toksella selvennettäisiin liitteen osia B ja C koskevaa kansallisten raja-arvojen asettamismeka-nismia. Muutoksella varmistettaisiin myös, että jatkossa jäsenvaltiot lähettävät asettamansa kynnsarvot EU:n kemikaalivirastolle, jotta se voi saattaa kyseiset tiedot julkisesti saataville.

Liitteeseen II esitetään lisättäväksi uusi osa D, joka sisältäisi nyt ensi vaiheessa yhdenmukaiset raja-arvot trikloori- ja tetrakloorietyleenin summalle. Jatkossa komissio voisi päivittää kyseistä listaa delegoidulla säädöksellä EU:n kemikaaliviraston avustuksella.

Pohjavesidirektiivin liitteitä III ja IV muutettaisiin lisäämällä viittaukset EU-tasolla annettaviin laatunormeihin, joita esityksen mukaan olisivat osana hyvän tilan arviointia ja joiden osalta tulisi myös arvioida nousevien pitoisuusmuutoksia.

Siirretyn toimivallan käyttäminen

Siirretyn toimivallan käyttämisessä noudatettavaa menettelyä direktiivin liitteen II osien A ja C sekä liitteiden III ja IV sisältöjen mukauttamiseen tieteen ja tekniikan kehityksen perusteella ajantasaistettaisiin korvaamalla komiteamenettely SEUT 290 artiklan mukaisella säädösvallan siirrolla. Komissiolle siirrettäisiin toimivaltaa antaa delegoituja säädöksiä uusien pohjavettä pilaavien aineiden lisäämiseksi liitteeseen I ja uusien EU:n laajuisten laatustandardien vahvistamiseksi kyseisille aineille, sekä pilaavien aineiden, joiden osalta jäsenvaltioiden on harkittava kansallisten raja-arvojen antamista, lisäämiseksi liitteen II osaan B. Lisäksi komissiolle siirrettäisiin toimivaltaa antaa delegoidulla säädöksillä laatunormeja EU:n tasolla myös sellaisille epäpuhtauksille tai haitta-aineryhmille, jotka on määritelty haitallisiksi kansallisessa menettelyssä. Kyseiset toimivallan siirrot tehtäisiin määräämättömäksi ajaksi.

Samoin kuin vesipuitedirektiiviin, ehdotuksella lisättäisiin pohjavesidirektiiviin uusi 8 a artikla delegoitujen säädösten antamisessa noudatettavasta Lissabonin sopimuksen mukaisesta menettelystä sekä korvattaisiin aiempi täytäntöönpanosäädöksen antamisessa noudatettavaa menettelyä koskeva 9 artikla komitologia-asetuksen 5 artiklan mukaista tarkastelumenettelyä koskevalla säännöksellä.

Ympäristölaatuindirektiiviin ehdotetut muutokset – 3 artikla

Direktiivin nimeä muutettaisiin sen selventämiseksi, että direktiivi koskee pintavesien pilaantumista.

Haitalliset aineet ja ympäristölaatuindirektiivit

Hyvän kemiallisen tilan saavuttamisen määräaika on ollut ehdotuksen mukaan tavoitteena selvittää uusien ja tarkistettujen ympäristölaatuindirektiivien osalta. Myös eliöstön seuranta ja pitkän aikavälin kehityssuuntien arviointia koskevia velvoitteita yksinkertaistetaan selvittämällä niiden soveltamisalaa. Lisäksi poistettaisiin prioriteettiaineluettelon muuttamista yhteispäätösmenettelyä koskeva säännös.

Ehdotukseen lisättäisiin EU:n kemikaalilainsäädännön yhteensovittamista koskevaan viittaus EU:n lääkeainelainsäädäntöön.

Säännöstä tarkkailulistasta muutettaisiin pidentämällä aineiden tarkistussykliä kahdesta vuodesta kolmeen vuoteen. Tämä antaisi enemmän aikaa tulosten käsittelyyn ennen tarkkailulistan aineiden tarkistamista. Lisäksi ehdotetaan kyseisen tarkkailulistan aineiden seurantajakson pidentämistä 12 kuukaudesta 24 kuukauteen, jotta voidaan ottaa paremmin huomioon muun muassa pitoisuuksien kausiluonteiset vaihtelut (esim. kasvin suojele aineiden ja biosidien käytöstä johtuvat pitoisuuksien muutokset eri vuodenaikoina). Artiklaan sisällytettäisiin velvoite mikro-muovien ja valikoitujen mikrobilääkeresistenssiä kuvaavien parametrien lisäämisestä seuraavan tarkkailulistan aineluetteloon kuitenkin edellyttäen, että näiden osalta on vahvistettu seuranta- ja analyysimenetelmät.

Muutosehdotus sisältäisi velvoitteen jäsenvaltioille asettaa ympäristölaatunormit kansallisesti niin sanotuille vesistöaluekohtaisille pilaaville aineille, jotka sisältyisivät direktiivin liitteen II uuteen osaan A. Tämä liite korvaisi vesiputedirektiivin liitteen V vastaavan velvoitteen. Tämä myös tukisi ehdotukseen sisältyvää muutosta, jonka mukaan vesistöaluekohtaiset pilaavat aineet siirrettäisiin osaksi pintavesimuodostumien kemiallisen tilan arviointia ja ne poistettaisiin ekologisen tilan arvioinnista. Säännöksellä pyritäisiin lisäksi varmistamaan, että EU:n laajuiset ympäristölaatunormit ovat etusijalla kansallisella tasolla vahvistettuihin ympäristölaatunormeihin nähden. Lopuksi velvoitetaan jäsenvaltiot ilmoittamaan EU:n kemiakaalivirastolle ehdotukset, jotka liittyvät haitallisten aineiden ympäristölaatunormien asettamiseen.

Direktiivin 5 artiklan muutoksella yksinkertaistettaisiin pilaavien aineiden päästöinventoinnin raportointivelvollisuutta ja harmonisoitaisiin se muun EU:n lainsäädännön mukaiseksi. Muutoksella on liittymäpintaa parhaillaan meneillään oleva EU:n E-PRTR-asetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 166/2006, epäpuhtauksien päästöjä ja siirtoja koskevan eurooppalaisen rekisterin perustamisesta ja neuvoston direktiivien 91/689/ETY ja 96/61/EY muuttamisesta, nk. E-PRTR-asetus) päivitykseen. Lisäksi artiklaan sisällytettäisiin valtuus, että raportoinnista voitaisiin antaa yksityiskohtaisempia säännöksiä, jotka vahvistettaisiin tulevassa täytäntöönpanosäädöksessä. Vesienhoitosuunnitelmissa ehdotuksen mukaan raportoitaisiin ainoastaan hajakuormituksesta peräisin olevista pilaavien aineiden päästöistä.

Ehdotuksessa yksinkertaistettaisiin tapaa, jolla jäsenvaltiot voisivat esittää laajasti tai kaikkialla esiintyvien PBT-aineiden kemiallisen tilan erillään yleisestä pintavesien kemiallisesta tilasta. Lisäksi ehdotuksella sallittaisiin harvempi seurantatiheys joidenkin yksilöityjen aineiden osalta. Artiklamuutoksen pohjalta edellytettäisiin jäsenvaltioita toteuttamaan vaikutuksiin perustuvaa seurantaa kahden vuoden ajan niissä vesimuodostumissa, joissa estrogeenihormoneja (E1, E2 ja EE2) seurataan perinteisillä seurantamenetelmillä, jotta saatujen tulosten perusteella voitaisiin tulevaisuudessa asettaa myös vaikutuksiin perustuvia ympäristölaatunormeja.

Liitteen I otsikkoa muutettaisiin poistamalla vanhentunut käsite "muut epäpuhtaudet", koska se viittasi aineisiin, jotka kuuluivat muun lainsäädännön piiriin ennen ympäristölaatunormien hyväksymistä. Lisäksi ei ole enää tarvetta tehdä eroa prioriteettiaineiden ja "muiden epäpuhtauksien" välillä. Liitteen I osa A, jossa luetellaan aineet ja niiden ympäristölaatunormit, päivitetäisiin. Listalta esitettäisiin poistettavaksi neljä ainetta, 16 aineen osalta olemassa olevaa ympäristölaatunormi muutettaisiin ja lisäksi prioriteettiainelistalle lisättäisiin 25 uutta ainetta tai aineryhmää. Uudet aineet käsittävät lääkeaineita, teollisuuskemikaaleja, torjunta-aineita ja yhden metallin. Kyseisessä liitteessä yksilöidään myös aineet, jotka ovat vaarallisia, kaikkialla esiintyviä PBT-aineita sekä ne aineet, jotka edellyttävät pitoisuuksien pitkän aikavälin suuntausten arviointia.

Pääsääntöisesti ehdotetut muutokset kiristävät voimassa olevan direktiivin liitteessä olevien prioriteettiaineiden ympäristölaatunormeja. Ainoastaan kahden kasvinsuojeluaineen (numerot 44 ja 16) eliöstölle asetettuja ympäristölaatunormeja lievennettäisiin. Tämän lisäksi kolmen kasvinsuojeluaineen (34, 44 ja 16) ja kahden teollisuuskemikaalin (17 ja 24) vedelle annettua ympäristölaatunormia lievennettäisiin. Eliöstölle (kala) annettuja ympäristölaatunormeja pääsääntöisesti kiristettäisiin, mutta kahden kasvinsuojeluaineen (44 ja 16) osalta ympäristölaatunormia lievennettäisiin.

Keskeisimpiä muutoksia voimassa olevan direktiivin liitteenä olevien aineiden ympäristölaatunormeihin:

Voimassa olevan direktiivin ympäristölaatunormeja esitetään kiristettävän kuuden aineen (kasvinsuojeluaineita, teollisuuskemikaaleja sekä nikkeli) osalta.

Tiettyjen kasvinsuojeluaineiden sekä dioksiinien ja dioksiinin kaltaisten yhdisteiden, eräiden teollisuuskemikaalien, elohopean ja sen yhdisteiden, polyaromaattisten hiilivetyjen osalta muutokset kohdistuvat eliöstön tai sedimentin (TBT) ympäristölaatuunormin kiristymiseen. Kahden nykyisen kasvinsuojeluaineen eliöstölle annettua ympäristölaatuunormia esitetään lievennettäväksi.

Voimassa olevan direktiivin prioriteettiaineista kolme kasvinsuojeluainetta ja yksi teollisuuskemikaali poistettaisiin prioriteettiaineluettelosta (liite 1), koska katsotaan, ettei niistä enää aiheudu vesien tilalle riskiä. Nämä luettelosta poistettavat aineet ja niiden ympäristölaatuunormit ehdotetaan siirrettäväksi ehdotuksen mukaiseen uuteen ympäristölaatuunormidirektiivin liitteen II C osaan, johon on jatkossa tarkoitus koota harmonisoidut ympäristölaatuunormit.

Laatuunormidirektiivin liitteeseen esitetään lisättäväksi 25 uutta prioriteettiainetta tai -ryhmää ja niiden ympäristölaatuunormit. Ympäristölaatuunormeja esitetään yhdelletoista yksittäiselle kasvinsuojeluaineelle (triklosaani, nicosulfuroni, glyfosaatti sekä neonikotinoidille (asetamipridi, klotianidiini, imidaklopridi, tiaklopridi ja tiametoksaami) ja pyretroideille (bifentriini, deltametriini, esfenvaleraatti ja permetriini) sekä lisäksi omaa ympäristölaatuunormia kasvinsuojeluaineiden tehoaineiden ja hajoamistuotteiden pitoisuuden summalle. Lääkeaineiden osalta esitetään ympäristölaatuunormia makrolidiantibioiteille (atritsomysiini, klaritromysiini, ja erytromysiini), estrogeenihormoneille (17 alfa-etinyyliestradioli (EE2), 17 beta-estradioli (E2) ja estroni (E1)), karbamatsepiinille, diklofenaakille ja ibuprofeenille. Teollisuuskemikaalien osalta uusia ympäristölaatuunormeja esitetään 24 erikseen luetellun PFAS –yhdisteen summalle sekä bisfenoli A:lle. Lisäksi ympäristölaatuunormia esitetään hopealle.

Uusille luonnoksessa oleville prioriteettiaineille esitetään pääsääntöisesti ympäristölaatuunormeja vesipitoisuudelle. Ainoastaan bisfenoli A:lle ja PFAS –yhdisteiden summalle esitetään ympäristölaatuunormia vesipitoisuuden lisäksi myös eliöstölle.

Ympäristölaatuunormidirektiiviin lisättäisiin uusi liite II, jonka A osassa sisältäisi luettelon vesistöaluekohtaisten pilaavien aineiden luokista, joille jäsenvaltioiden on harkittava ympäristölaatuunormien asettamista, jos niistä aiheutuu riskiä vesien tilalle. Osa B sisältäisi menettelyn vesistöaluekohtaisten pilaavia aineita koskevien ympäristölaatuunormien johtamisesta. Liitteen osa C sisältäisi vesistöaluekohtaisia pilaavia aineita koskevien ympäristölaatuunormien luettelon. Komissio voi ehdotuksen mukaan vahvistaa delegoidulla säädöksellä yhdenmukaistetut ympäristölaatuunormit tietyille vesistöaluekohtaiselle pilaaville aineille, kun se olisi tarpeellista riittävän ja yhdenmukaisen ympäristönsuojelun varmistamiseksi, ja myös sellaisten pilaavien aineiden osalta, jotka eivät ole tai eivät vielä ole EU:n laajuinen huolenaihe. Nämä ympäristölaatuunormit sisällytettäisiin liitteen II osaan C. Nyt prioriteettiainelistalta poistettavaksi ehdotettu neljä prioriteettiainetta lisättäisiin jo kyseisen II liitteen osaan C. Nämä aineet poistettaisiin liitteen I listalta, koska niitä ei pidetä enää EU:n laajuisena riskinä.

Siirretyn toimivallan käyttäminen

Komissiolle ehdotetaan siirrettäväksi määräämättömäksi ajaksi toimivaltaa antaa delegoituja säädöksiä direktiivin liitteen I tarkistamiseksi uusien prioriteettiaineiden ja niihin liittyvien ympäristölaatuunormien osalta kuuden vuoden välein EU:n kemikaaliviraston avustuksella. Lisäksi esitetään komissiolle toimivallan siirtoa delegoitujen säädösten antamiseen uuden liitteen II osassa B olevan vesistöaluekohtaisten pilaavien aineiden luettelon säännölliseksi tarkastamiseksi, jolla korvattaisiin vesipolitiikan puitedirektiivin 1.2.6 kohta ja liite VIII. Komissiolle siirrettäisiin toimivaltaa delegoitujen säädösten antamiseen myös EU:n laajuisten ympäristölaatuunormien asettamiseksi vesistöaluekohtaisille pilaaville aineille ja niiden lisäämiseksi liitteen II osaan C. Ehdotuksella selvennettäisiin myös EU:n kemikaaliviraston keskeistä roolia

ympäristölaatunormien laatimisessa yhteistyössä jäsenvaltioiden ja sidosryhmien kanssa sekä sen velvollisuutta saattaa näiden liitteiden muutoksiin liittyvät tieteelliset raportit julkisesti saataville.

4 Ehdotuksen oikeusperusta ja suhde suhteellisuus- ja toissijaisuusperiaatteisiin

Direktiiviehdotuksen oikeusperustana on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 192 artikla 1 kohta (ympäristö). Euroopan parlamentti ja neuvosto päättävät ehdotuksesta tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen. Neuvosto päättää asiasta määräenemmistöllä.

Valtioneuvoston näkemyksen mukaan direktiiviehdotuksen oikeusperusta on asianmukainen.

Toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaate

Komissio toteaa toissijaisuusperiaatteesta, että EU:n tason toimet pilaantumisen ja muiden valtioiden rajat ylittävien vaikutusten käsittelemiseksi yhdenmukaistettuja standardeja asettamalla ja yhdenmukaistettuja tiedonkeruu- ja tiedonjakojärjestelmiä perustamalla on välttämätöntä. Komission mukaan ilman EU:n tason toimia pilaantumisen torjuminen tulisi kohtuuttoman kalliiksi erityisesti tuotantoketjun loppupään jäsenvaltioissa.

Komissio toteaa, että vuoden 2019 EU:n vesilainsäädännön toimivuustarkastelun tuloksena todettiin, että vesipolitiikan puitedirektiivi, pohjavesidirektiivi ja ympäristölaatunormeista annettu direktiivi ovat tehostaneet toimia vesivaroihin kohdistuvien valtioiden rajat ylittävien paineiden käsittelemiseksi vesienhoitoalueiden tasolla sekä kansallisesti että kansainvälisesti. Erityisesti haitta-aineista lainsäädännössä erotetaan toisistaan EU:n tasolla riskialttiiksi katsotut aineet ja alueellisesti tai kansallisesti huolta aiheuttavat aineet ja käsitellään niitä eri tavalla. Nyt annetulla ehdotuksella pyritään parantamaan ja harmonisoimaan tapaa, jolla jäsenvaltiot käsittelevät alueellisesti ja kansallisesti merkittäviä aineita. Tieteellisen näyttöön perustuvilla ympäristölaatunormeilla asetetaan yhteiset tavoitteet EU-tasolla nollapäästötavoitteen saavuttamiseksi, mutta jätetään jäsenvaltioille liikkumavaraa päättää kustannustehokkaimmasta tavasta näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Suhteellisuusperiaatteesta komissio toteaa, että esityksellä uudistetaan pinta- ja pohjavesien pilaavien aineiden luetteloita ja asetetaan tai päivitetään ympäristölaatunormeja, jotka jäsenvaltioiden tulee saavuttaa, mutta jätetään jäsenvaltioiden valittavaksi toimenpiteet niihin pääsemiseksi. Toimenpiteiden valinnan jättäminen jäsenvaltioille on sekä suhteellisuusperiaatteen mukaista, että tarkoituksenmukaista eri vesimuodostumiin kohdistuvien erilaisten paineiden vuoksi. Komissio toteaa myös, että nyt lisättäväksi ehdotettujen uusien haitallisten aineiden on ehdotuksen vaikutusten arvioinnissa vahvistettu aiheuttavan riskiä EU-tasolla.

Valtioneuvosto katsoo, että EU-tason toimia on pidettävä välttämättömänä ehdotuksen tavoitteiden saavuttamiseksi, ja että jäsenvaltiot eivät voisi yksinään saavuttaa asetettuja tavoitteita riittävällä tavalla. Erityisesti rajat ylittävien vaikutusten vuoksi tavoitteet voidaan saavuttaa paremmin EU-tasolla. Valtioneuvosto katsoo, että ehdotuksella ei ylitetä sitä, mikä on tarpeellista asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, ottaen erityisesti huomioon riskien kohdistuminen EU-tasolle. Valtioneuvosto pitää ehdotusta toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteen mukaisena.

5 Ehdotuksen vaikutukset

5.1 Komission vaikutustenarviointi

Direktiivien muutoksista aiheutuvien kustannusten ja erityisesti sen hyötyjen määrittäminen on vaikeaa, koska se liittyy ja tukeutuu muuhun lainsäädäntöön ja tiettyihin EU:n laajuisiin toimenpiteisiin. Lisäksi kustannukset riippuvat jäsenvaltioiden toimenpiteistä, joilla pyritään saavuttamaan asetetut vaatimukset. Pintavesien osalta odotetaan merkittäviä välittömiä kustannuksia esimerkiksi ibuprofeenin, glyfosaatin, PFAS-yhdisteiden ja bisfenoli-A:n lisäämisestä prioriteettiaineiden luetteloon sekä polyaromaattisten hiilivetyjen (PAH), elohopean ja nikkelin ympäristölaatu normien muuttamisesta. Tämä aiheuttaa todennäköisesti tuotekehityskustannuksia teollisuudelle ja mahdollisia kustannuksia korvaavien aineiden käyttöön otosta.

Pohjaveden osalta suurimmat kustannukset aiheutuvat todennäköisesti PFAS-yhdisteiden ympäristölaatu normien lisäämisestä. Kustannuksia voi lisäksi aiheutua torjunta-aineiden tai teollisuuskemikaalien käytön rajoittamisesta. Hallinnollisia kustannuksia aiheutuisi myös sähköisen tietojen toimittamisen vuoksi aiheutuvista tietojärjestelmien uudistamisesta. Joskaan kustannuksia ei voida kohdistaa yksinomaan tähän aloitteeseen, mikä johtuu tämän direktiivin aiheuttamien muutosten ja monien muiden samoja haitta-aineita koskevien EU:n politiikkojen kanssa.

Komissio on vaikutusten arvioinnissa tarkastellut kolmea vaihtoehtoryhmää eli pintavesiin liittyviä vaihtoehtoja, pohjavesiin liittyviä vaihtoehtoja ja monialaisia vaihtoehtoja. Pintavesien osalta arvioitiin useiden aineiden lisäämisen vaikutuksia (lääkkeet, torjunta-aineet, teollisuuskemikaalit ja metallit) prioriteettiaineiden luetteloon ja asettamalla niille EU:n laajuiset ympäristölaatu normit. Arvioinnissa tarkasteltiin useiden olemassa olevien prioriteettiaineiden ympäristölaatu normien muuttamisen vaikutuksia perustuen uuteen tieteelliseen näyttöön. Eräiden muiden olemassa olevien prioriteettiaineiden luettelosta poistamisen vaikutuksia arvioitiin. Pohjavesien osalta vaikutusten arvioinnissa tarkasteltiin tiettyjen aineiden tai aineryhmien luetteloon lisäämisen vaikutuksia. Näitä aineita ovat PFAS-yhdisteet, torjunta-aineiden ei-merkitykselliset metaboliitit (nrMs) ja lääkeaineet. Näissä keskeinen kysymys oli myös tulisiko aineet lisätä pohjavesidirektiivin liitteeseen I ja ehdottaa annettavaksi EU-tasoiset laatu standardit vai vaihtoehtoisesti lisätä aineet direktiivin liitteeseen II, jolloin kunkin jäsenvaltion tulisi harkita aineen aiheuttamaa riskiä ja tarvittaessa asettaa kansallisesti raja-arvo. Lopuksi vaikutusten arvioinnissa tarkasteltiin useita vaihtoehtoja digitalisoinnin, hallinnon keventämisen ja riskienhallinnan parantamiseksi.

Komissio ei ole vaikutusten arvioinnissa ottanut huomioon niitä kustannuksia, joita jäsenvaltioille aiheutuu näiden yksittäisten haitallisten aineiden pitoisuuksien vähentämiseksi tehtävistä toimenpiteistä ja sääntelyn toimeenpanosta. Lisäksi myös monilla muilla säädöksillä on vaikutuksia näiden aineiden haittojen vähentämiseen.

5.2 Lainsäädännölliset vaikutukset

Komission ehdotus tulisi toimeenpanna kansallisesti ensisijaisesti vesienhoidon järjestämisestä annetun valtioneuvoston asetuksen (1040/2006) ja vesiympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annetun valtioneuvoston asetuksen (1022/2006) muutoksilla. Lisäksi on tarpeen muuttaa ainakin vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annettua lakia (1299/2004).

Alustavan arvion mukaan vesipuitedirektiiviin ehdotettu muutos vesistöaluekohtaisten pilaa- viden aineiden siirtämisestä ekologisen tilan arvioinnista kemiallisen tilan arviointiin edellyttäisi muutoksia vähintään vesienhoidon järjestämistä annetun asetuksen liitteeseen 1, jossa säädetään pintaveden ekologisen tilan luokittelussa käytettävistä määritelmistä. Lisäksi voi olla tarpeen muuttaa myös kyseisen asetuksen 12 §:ssä ja 13 §:ssä säädettyjen pintavesien ekologisen ja kemiallisen tilan luokittelua koskevia säännöksiä sekä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämi-

sestä annetun lain vesien tilan luokittelua koskevaa 8 §:ää. Pohjavesidirektiiviin ehdotetut muutokset edellyttäisivät muutoksia ainakin vesienhoidon järjestämistä annetun asetuksen liitteen 7 pohjavettä pilaavien aineiden ja niiden ympäristölaatuormeista annetun luetteloon.

Ympäristölaatuormidirektiiviin ehdotetut muutokset edellyttäisivät muutoksia erityisesti vesi-ympäristölle vaarallisista ja haitallisista aineista annetun asetuksen liitteessä 1 esitettyihin aineluetteloihin. Lisäksi ehdotus edellyttäisi muutoksia kyseisen asetuksen tarkkailutiheyttä koskevaan 9 §:ään.

5.3 Taloudelliset vaikutukset

Valtiontaloudelliset vaikutukset

Vesipuidedirektiiviin esitetyt muutokset raportoida vesien seurantatulokset sekä pintavesien ekologinen ja kemiallinen sekä pohjavesien määrällinen ja kemiallinen tila vuosittain aikaisemman kuuden vuoden syklin sijasta aiheuttaisi huomattavan lisätyömäärän elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa sekä Suomen ympäristökeskuksessa. Lisäksi esitetty tietojen siirto rajapintojen kautta tulisi teknisesti mahdollistaa, joka vaatii tietojärjestelmien kehittämistä.

Komissio on arvioinut, että ehdotuksen mukaisesta vuosittaisesta raportoinnista aiheutuvat lisäkustannukset vaihtelisivat jäsenvaltioittain noin 30 000 – 100 000 euroa vuodessa. Lisäksi uusien haitallisten aineiden vuoksi lisääntyneet seurantavelvoitteet tulisivat lisäämään seurantakustannuksia EU-tasolla vuosittain noin 15 miljoonaa euroa eli noin 330 000 – 550 000 euroa vuosittain kussakin jäsenvaltiossa. Tässä vaiheessa ei voida vielä esittää tarkempaa arviota, mutta sekä pintavesien että pohjavesien seurannan kustannukset nousevat huomattavasti ja se olisi merkittävä haitta-aineiden seurannan nykyisiin kustannuksiin nähden.

Ehdotuksen mukainen velvoite asettaa kerätyt seurantatiedot ja tiedot vesien tilasta yleisön ja Euroopan ympäristökeskuksen (EEA) saataville vähintään kerran vuodessa sähköisesti koneellisesti luettavassa muodossa aiheuttaisi myös muutostarpeita olemassa oleviin tietojärjestelmiin. Tällaisten rajapintojen luominen aiheuttaisi alustavien arvioiden mukaan noin 500 000 euron kustannukset ja lisäksi tietohuollosta sekä rajapinnan ylläpidosta arvioidaan aiheutuvan noin 100 000 euron vuosittaiset kustannukset.

Komissio esittää muutosehdotuksessaan poistettavaksi toimenpiteiden toteutumisen väliraportoinnin. Tähän raportointiin käytettävän resurssin vapautuminen ei kata ehdotuksen mukaista uuden velvoitetta vesien tilan ja seurantatiedon raportointiin tarvittavaa resurssia.

Uusien prioriteettiaineiden osalta vesien seurannankustannukset tulisivat nousemaan. Sekä pintavesille että nyt myös pohjavesille esitetyt lääkeaineanalyysit ovat nykyisin kalliita. Yksittäisen näytteen hinta vaihtelee siihen sisällytettävien aineiden määrän mukaan noin 750 – 1200 euroa.

Pohjavesien osalta esitetty uusi tarkkailulistamenettely merkitsisi direktiiviehdotuksen mukaan tarkkailulistaseurantaan otettavaksi ainoastaan yksi seurantapaikka. Tämä ei merkitsisi suurta lisäystä pohjavesien seurannan kustannuksiin.

Vaikutukset kuntatalouteen

Ehdotuksella ei ole suoranaisia vaikutuksia kuntatalouteen. Suomessa vesipuidedirektiivin mukaista pinta- ja pohjavesien seurantaa toteutetaan lupavelvollisten toiminnanharjoittajien toimesta. Tästä syystä ehdotukseen sisältyvien uusien vesi-ympäristölle ja pohjavesille haitallisten

aineiden seuranta tulee hyvin todennäköisesti lisäämään toiminnanharjoittajien, kuten jätevedenpuhdistamoiden ja vesilaitosten seurannan kustannuksia. Lisäksi näiden aineiden niiden päästöjen vähentämistoimien kustannukset saattavat välillisesti kohdistua myös kuntien talouteen.

Vaikutukset EU:n talousarvioon ja virastojen toimintaan

Pilaantumiseen ja rajat ylittäviin vaikutuksiin puuttuminen edellyttää EU-tason toimia luomalla yhtenäiset standardit ja yhtenäiset tiedonkeruu- ja jakamisjärjestelmät jäsenvaltioiden välille. On myös tärkeää lisätä kemikaalitiedon läpinäkyvyyttä ja mahdollistaa kemikaaleja koskevan tiedon käyttö komissiossa ja sen virastoissa, erityisesti Euroopan ympäristövirastossa (EEA) ja EU:n kemikaalivirastossa (ECHA).

Näiden direktiivien haitta-aineisiin liittyen tieteellistä tukea annetaan tällä hetkellä varsin epäsystemaattisella tavalla, mutta se perustuu useisiin hallinnollisiin järjestelyihin Euroopan komission yhteisen tutkimuskeskuksen (JRC) kanssa, joita tarkastellaan säännöllisesti. Komission terveyspääosaston DG SANTE:n hallinnoima Terveyttä, ympäristöä ja uusia riskejä käsittelevä tiedekomitea (SCHEER, Scientific Committee on Health, Environmental and Emerging Risks) on antanut lukuisia tieteellisiä lausuntoja haitta-aineista. Tämä ei mahdollista riittävän koordinoituja, systemaattisia, johdonmukaisia ja oikea-aikaisia ehdotuksia. Ehdotuksen mukaan näitä vastuita siirrettäisiin EU:n kemikaalivirastolle (ECHA), mutta sillä ei tällä hetkellä ole oikeudellista mandaattia vesipuitteidirektiiviin liittyvän tehtävän hoitamiseen.

Komission ehdotuksen tavoitteena on rationalisoida ja parantaa tieteellistä prosessia korvaamalla nämä ei-systemaattiset haitta-aineisiin liittyvät avustavat toimet yhdellä ”pysäkillä” kaikelle tieteelliselle tuelle eli ECHA:lle. Kestävän kemikaalistrategian ja Yksi aine - arvioinnin mukaan ECHA:n vastuulla on myös kaiken muun kemikaalilainsäädännön kaikki tieteelliset näkökohdat.

Ehdotuksen mukaisesti EEA kokoaisi, käsitelisi ja saattaisi tiedot päätöksentekoa ja toimeenpanoa varten. ECHA tarjoaisi tieteellistä tukea, koska läpileikkaavat kemikaalialan tieteelliset tiedot on keskitetty. EEA:n saatavilla olisi ehdotuksen mukaan virtaviivaisempaa seuranta- ja tilatietoa. Molemmat virastot olisivat keskeisessä asemassa vesilainsäädännön jatkotäytäntötoiminnassa. Ajantasainen tieteellinen tieto mahdollistaisi nopeamman lainsäädännön sopeuttamisen uusien haitta-aineiden osalta sekä kustannustehokkaimpien pilaantumisen torjuntatoimien paremman tunnistamisen ja priorisoinnin.

Kokonaisuudessaan saasteettomuuspaketin eli ilmanlaatudirektiivin, yhdyskuntajätevesidirektiivin ja tämän vesien haitallisten aineiden luetteloiden päivittämiseen liittyvän muutosdirektiivin arvioidaan lisäävän EEA:n, ECHA:n ja komission hallinnollista työmäärää noin 11 henkilötyövuoden verran eli vuosittain henkilöstökulut lisääntyisivät noin 5,319 miljoonaa euroa. Ehdotuksen mukaisten ECHA:n uusien tehtävien osalta tarvittava rahoitusosuus kompensoidaan täysimääräisesti LIFE-budjettia alentamalla.

5.4 Hallinnolliset vaikutukset

Muutoksilla olisi vaikutusta kansalliseen vesienhoidon suunnitteluun muun muassa pintavesien kemiallisen tilan arviointiin. Vesistöaluekohtaiset pilaavat aineet eli ns. kansallisessa menettelyssä määritetyt pilaavat aineet siirrettäisiin pintavesien ekologisen luokitukselta kemiallisen luokituksen osaksi.

Pohjavesien osalta uudet EU-tasolla asetetut laatu­normit tulevat jatkossa ottaa huomioon pohjaveden hyvän kemiallisen tilan arvioinnissa. Lisäksi tulee selvittää lääkeaine primidonin mahdollinen esiintyminen ja sen aiheuttama riski pohjaveden laadulle ja tarvittaessa asettaa sille kansallisesti ympäristö­laatu­normi.

Vesipuitedirektiivin ja ympäristö­laatu­normidirektiivin mukaisen sähköisen tietojentoimitus­menettelyn luominen vähentäisi jäsen­valtioiden raportointitaakkaa samoin kuin vesipuitedirektiivin toimenpideohjelman koskevan väliraportoinnin poistaminen. Muita raportointivelvoitteita yksinkertaistettaisiin ja näin varmistettaisiin parempi yhdenmukaisuus muiden raportointien kanssa.

Ehdotuksen mukainen vuosittainen vesien seuranta­ tietojen ja vesimuodostumakohtaisen tila­ tiedon toimittaminen sähköisesti Euroopan ympäristö­virastolle aiheuttaisi kansallisesti lisää hallinnosta työtä sekä tilan arvioinnin laativissa Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksissa sekä raportoinnista vastaavassa Suomen ympäristökeskuksessa.

5.5 Ympäristö- ja terveysvaikutukset

Ehdotuksen arvioidaan vaikuttavan myönteisesti Euroopan pinta- ja pohjavesistöjen veden laatuun sekä tuoden ympäristöhyötyjä sekä välillisesti myös sosiaalisia- ja taloudellisia hyötyjä. Ottaen huomioon EU:n vesipolitiikan yleistavoitteen, tämän ehdotuksen keskeisenä tavoitteena on lisätä EU:n kansalaisten ja luontoekosysteemien suojelua biodiversiteettistrategian ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaan sisältyvän nollapäästötavoitteen mukaisesti. Juomaveden tuotantokustannuksia voidaan alentaa puhtaamman raakaveden saatavuuden kautta sekä vähemmän käsittelytarpeen vuoksi.

Tämän direktiivin sisältämät muutokset ovat linjassa muun EU:n vesilainsäädännön kanssa. Tämän ehdotuksen kanssa samaan aikaan annetun yhdyskuntajätevesien käsittelyä koskevassa direktiivissä mikroepäpuhtaudet ovat keskeinen haaste. Ne tulisi poistaa jätevedenpuhdistamoissa, mikä nostaa käsittelykustannuksia, eikä poistaminen ole aina mahdollista.

6 Ehdotuksen suhde perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Direktiivien muutosehdotusten tavoitteet liittyvät perustuslain 20 §:n 1 momentissa säädettyyn ympäristövastuuseen sekä perustuslain 20 §:n 2 momentissa säädettyyn julkisen vallan velvollisuuteen pyrkiä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Julkisen vallan velvollisuus sisältää muun muassa velvollisuuden pyrkiä ympäristöstä terveydelle aiheutuvien riskien minimoimiseen. Sekä pinta- että pohjavedelle asetettavat ympäristö­laatu­normit toteuttavat osaltaan kyseistä ympäristöperusoikeutta. Valtioneuvosto katsoo, ettei ehdotus sisällä muiden perus- ja ihmisoikeusvelvoitteiden kannalta merkittävää sääntelyä.

7 Ahvenanmaan toimivalta

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 10 kohdan mukaan luonnon- ja ympäristön­suojelua koskevat asiat kuuluvat Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan.

Ahvenanmaan maakuntahallitus on antanut lausunnon direktiiviehdotuksesta 31.1.2023.

8 Ehdotuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä

Direktiiviehdotus on esitelty neuvoston ympäristötyöryhmässä 11.11.2022. Varsinainen käsittely käynnistyy Ruotsin puheenjohtajuuskaudella, vuoden 2023 ensimmäisellä puoliskolla. Euroopan parlamentin käsittelyaikataulusta ei tässä vaiheessa ole vielä tietoa.

9 Ehdotuksen kansallinen käsittely

Komission ehdotus on esitelty ympäristöjaostossa (EU23) 9.11.2022. Luonnos valtioneuvoston kirjelmäksi on ollut ympäristöjaoston virkamieskokoonpanon kirjallisessa menettelyssä 31.1.-3.2.2023

Kirjelmän valmistelua on tehty yhteistyössä eri ministeriöiden (MMM, STM, OM ja VM) yhteisessä valmisteluryhmässä.

10 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu lähtökohtaisesti myönteisesti komission ehdotukseen muuttaa vesipuitedirektiiviä, pohjavesidirektiiviä sekä pintaveden kemiallista tilaan koskevaa ympäristölaatunormidirektiiviä.

Valtioneuvosto pitää erityisen tervetulleena ehdotusta muutoksesta, jolla mahdollistetaan uusien ja innovatiivisten seurantamenetelmien käyttöä vesien tilan seurannassa. Tällaisia menetelmiä voivat olla muun muassa kaukokartoitusmenetelmät ja satelliittidata, joita voidaan hyödyntää ekologisen tilan arvioinnissa, passiivikeräimien käyttö, sekä usean eri haitta-aineen yhteisvaikutusten huomioiminen kemiallisen tilan arvioinnissa. Valtioneuvosto korostaa, että kaukokartoitusmenetelmien toimivuus tulee olla hyvin varmistettu ja taustalla tarvitaan jatkossakin myös aitoja mittauksia vesistä. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että nyt myös pohjavesille ehdotetussa tarkkailulistamenettelyssä huomioidaan jo olemassa olevat vastaavat menettelyt pintavesien ja juomaveden osalta sekä näiden eri menettelyjen ja niihin liittyvien ainelistojen päivityminen tehtäisiin EU-tasolla harmonisoidusti.

Valtioneuvosto suhtautuu alustavasti varauksella ehdotukseen seurantatulosten ja vesien tila-arvion laatimiseen ja niiden vuosittaiseen sähköiseen raportointiin. Tällä muutoksella olisi huomattava vaikutus hallinnolliseen taakkaan, tila-arvioinnin laatimisesta vastuussa oleviin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin sekä tietojen raportoinnista ja tietojärjestelmistä vastuussa olevassa Suomen ympäristökeskuksessa. Tärkeänä pidetään ajantasaisen vesien seurantatiedon saatavuus viranomaisten ja kansalaisten käyttöön eri tarkoituksiin. Valtioneuvosto kannattaa ehdotettua väliraportoinnista luopumista ja päästöjen raportoinnin harmonisoimista teollisuuspäästöportaaliasetukseen hyvänä muutoksena, joilla voidaan vähentää hallinnollista taakkaa.

Valtioneuvosto pitää kannatettavan saavuttaa pohjavesien kemiallinen hyvä tila ehdotuksen mukaisesti. Kuitenkin ehdotuksessa esitettyjen uusien pohjavettä pilaavien aineiden seurantatiedon ja hyvän tilan saavuttamiseksi tehtävien toimien suunnittelu ja toimeenpano esitetyssä aikataulussa on haasteellinen. Pohjavesien osalta on alustavasti arvioitu, ettei ehdotuksessa olevat uudet aineet ja niille asetetut laatunormit aiheuta laaja-alaisesti riskiä tai huonoa tilaa, mutta riittävien tietojen kokoaminen vie aikaa. Lisäksi ehdotettujen uusien pilaavien aineiden osalta PFAS-yhdisteet ovat luonteeltaan hyvin pysyviä. Alustavasti arvioiden mukaan pohjavesille ehdotetut uudet aineet ja niiden laatunormit voitaisiin aikaisintaan ottaa huomioon vuonna 2031 tehtävään vesien tila-arviossa, jonka pohjalta vesienhoitosuunnitelmaan vuosille 2034-2039 laaditaan toimenpiteet tilan saavuttamiseksi.

Valtioneuvosto pitää haasteellisena saavuttaa pintavesien hyvä kemiallinen tila uusien lisättyjen aineiden osalta, koska monet esitetyistä aineista ovat luonteeltaan pysyviä. Neuvotteluissa tulisi pyrkiä selventämään muutettujen ympäristölaatunormien ja uusien aineiden laatunormien osalta hyvän tilan saavuttamisen määräaika ja vesipuitedirektiivin mahdollistamien joustojen soveltaminen näihin. Kansallisilla vesienhoidon toimenpiteillä tai vesiin liittyvillä säätelykeinoilla aineiden pääsyä ympäristöön ei voida pelkästään estää tai niiden pitoisuuksia vähentää.

Mikrobilääkeresistenssi on yksi isoimpia terveysuhkia globaalilla tasolla. Tilanne Suomessa on toistaiseksi poikkeuksellisen hyvä, mutta valtioneuvosto pitää tärkeänä jatkossa seurata ehdotuksen mukaisesti tarkkailulistamenettelyn kautta tilannetta. Haitta-aineiden listoille esitettyjen lääkeaineiden osalta on tärkeää, että mukana on mikrobilääkkeitä juuri mikrobiresistenssin näkökulmasta. Valtioneuvosto tukee edellä todetun mukaisesti ehdotusta mikrobilääkeresistenssiä aiheuttavien aineiden esiintymisen selvittämisestä ja niiden ottamisesta mukaan vesien kemiallisen tilan seurantaan.

Ehdotuksen mukainen uusien aineiden valinta ja ympäristölaatunormien päivittäminen, jotka perustuisivat ajantasaiseen tieteelliseen tietoon aineiden esiintymiseen vesiympäristössä, sekä niiden vaikutuksiin ympäristöön ja ihmisen terveyteen, ovat kannatettavia ja perusteltuja. Valtioneuvosto toteaa, että prioriteettiaineiden lisääminen tai poistaminen ja niiden ympäristölaatu- normeista päättämisen tulee perustua aina riittävän kattavaan ja huolellisesti tehtyyn riskinarviointiin. Neuvotteluissa tulisi pyrkiä selventämään missä prosessissa tai mikä taso määrittää ne lääkeaineiden vaikuttavat aineet, joita käytetään arvioitaessa hyvää pohjavesien kemiallista tilaa esitetyn lääkeaineiden vaikuttavien aineiden summan perusteella. Neuvotteluissa tulisi pyrkiä löytämään pohja- ja pintavesille esitettyjen PFAS-aineiden (24 yhdistettä) laatunormeille tai standardeille, ja juomavesidirektiivissä esitetylle vastaaville aineille huomattavasti suuremman ja vain 20 yhdisteeseen perustuvalla raja-arvolla, selkeys miten näiden eri arvojen soveltamista voitaisiin ohjeistaa tai kuinka ne saataisiin yhdenmukaisiksi.

Valtioneuvosto pitää ehdotuksia komissiolle siirrettävästä vallasta antaa täytäntöönpanosäädöksiä pääosin perusteltuina. Valtioneuvosto pitää perusteltuina myös ehdotuksia komissiolle siirrettävästä vallasta antaa delegoituja säädöksiä silloin kun niillä korvataan nykyisissä direktiiveissä olevat komitologiapäätökset. Komissiolle siirrettävää säädösvaltaa uusien pohjavesien laatustandardien sekä pintavesien uusien prioriteettiaineiden lisäämiseen tulisi vielä neuvotteluissa pyrkiä täsmentämään, perustelemaan ja tarvittaessa rajaamaan. Lisäksi Suomi pyrkii neuvotteluissa varmistamaan, että luonnonolosuhteista johtuvat ja kansalliset erityispiirteet otetaan huomioon delegoituja säädöksiä annettaessa.

Komission ehdotuksen mukaan esitetyillä delegoiduilla säädöksillä muutettaisiin nykyisin tavallisella lainsäätämismenettelyssä muutettavia direktiivin osia ja tämän vuoksi muutos olisi merkittävä. Valtioneuvosto suhtautuu lisäksi varauksellisesti ehdotukseen siirtää komissiolle valtaa vahvistaa täytäntöönpanosäädöksellä tekniset mallit, joiden mukaisesti jäsenvaltioiden tulee raportoida ja saattaa yleisön saataville seuranta- ja tilatiedot. Neuvotteluissa tulisi pyrkiä rajaamaan täytäntöönpanovallan siirtoa siten, että jäsenvaltioille olisi mahdollisuus hyödyntää jo olemassa olevia teknisiä malleja ja varautua ennakolta teknisten mallien käyttämisestä mahdollisesti aiheutuviin muutoksiin esimerkiksi tietojärjestelmissä.